

Oponentský posudek rigorózní práce Mgr. Zdeňka Dudy *Znormalizované muzeum: ideologie v dokumentaci a prezentaci muzea v Písku v letech 1968-1978*, vypracované na Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v roce 2022.

Posuzovaná práce se zabývá problematikou velice závažnou pro poznání činnosti českých muzeí a zatím jen velmi málo zpracovávanou. Ideologizace práce muzeí a služba muzeí propagandě vládnoucí ideologie není v dějinách muzejnictví, a to ani na českém území, ničím novým. V 60. a 70. letech však u nás získává mnohem centralizovanější a propracovanější podobu. České muzejnictví prošlo v tomto období řadou změn, k nimž dal základ zákon o muzeích a galeriích č. 54/1959 Sb. (v práci v poznámkách mylně uváděno č. 59/1959). Vedle kladných změn, jako postupné zajištění práce v muzeích kvalifikovanými pracovníky a tím zvýšení odborné úrovně zpracovávání a prezentace sbírek, přinesl v souvislosti s dotvářením sítě muzeí a galerií jejich podřízení příslušným politickým a správním orgánům. Podle postavení v hierarchické struktuře pak každé instituci přisoudil příslušný rozsah zpracovávané oblasti, metodického působení a pravomocí. Zatímco v případě ústředních, tj. „národních“ institucí byla jejich postavení a úkoly poměrně zřejmé a jejich aplikování na činnost v uvedených letech již bylo zpracováváno v monografiích zabývajících se dějinami jednotlivých muzeí či galerií, pohled na situaci v menších organizacích, tedy i krajských, regionálních či oblastních, dosud chybí. Práce Z. Dudy tak představuje jeden z prvních pokusů, jak tuto mezeru zaplnit.

V úvodu se autor musel potýkat s problematikou terminologickou a metodologickou. K výkladu jednotlivých termínů přistoupil velmi široce a pokusil se na základě dobových dokumentů ukázat jejich tehdejší výklad. Plastičtějšímu pohledu na dobové vnímání by určitě přispělo ještě zasazení do mezinárodních souvislostí, např. porovnání definice muzea a jeho úkolů ze zákona z roku 1959 s tehdejší definicí ICOM či propojení otázky rozšiřování kvalifikace muzejních pracovníků s vytvářením specializovaných výborů při ICOM – Mezinárodního výboru pro vzdělávání personálu muzeí (ICTOP) a Mezinárodního výboru pro muzeologii (ICOFOM), v nichž byli i někteří představitelé českého muzejnictví aktivně zapojeni. Vzhledem k tematizaci prosazování ideologie v rámci muzea je zaměření na dokumentaci a prezentaci, uvedené v podtitulu práce, logickou volbou. Ve vlastním zpracování je však převážná pozornost věnována různým prezentačním formám, kde bylo pravděpodobně možné lépe dokládat jednotlivé případy „kulturně výchovné činnosti“. Rozbor dokumentační a akviziční činnosti je v některých částech poněkud upozaděn, např. zajímavá by byla informace, zda struktura dokumentace v průběhu 1968 až do nástupu normalizačních pokynů se nějak výrazně odlišovala od následujícího období.

Z hlediska konkrétních problémů píseckého muzea bylo důležité řešení otázky dotváření muzejní sítě a úkolů tzv. regionálních muzeí. Přestože z hlediska sítě k nim muzeum v Písku zařazeno nebylo, kvalitou a rozsahem své práce se snažili pracovníci v období uvolnění tomuto typu odpovídat. Autor se věnuje zejména úloze tehdejšího ředitele při prosazování těchto úkolů. Během krátkého období se podařilo připravit koncept zajímavých expozic a výstav a sběrná oblast byla v některých oblastech rozšířena na celou oblast Prácheňska. V období normalizačním nabyla na důležitosti snaha o utváření ideologicky jednotného pohledu na minulost regionů, tomu by podřízena jak sbírkotvorná, tak i prezentační činnost. Za pozornost rozhodně stojí vzorový model Muzea dělnického hnutí v Českých Budějovicích, zpracovaný v Programu komplexní dokumentace dějin revolučního dělnického hnutí a výstavby socialismu v jižních Čechách, který sloužil jako určitý příklad nejen pro muzea Jihočeského kraje. V oblasti kulturně výchovné činnosti byl kladen důraz na spolupráci se školami, kde píseční muzejníci mohli využít koncept připravovaný již v předchozím období. Autor se podrobně věnuje i novému – či staronovému – úkolu muzeí, kterým byl metodická pomoc kronikářů, která v dobovém pojetí znamenala ideologický dohled nad kronikáři a kontrolu jejich práce.

Přestože se Z. Duda věnuje konkrétní situaci v jednom Oblastním/Okresním muzeu, sám označuje svou práci za případovou studii a ukazuje na tendence, které měly daleko širší a obecnější dopady. Právě proto má předložená práce velký význam. Zároveň však upozorňuje na určitý problém z hlediska metodologického a heuristického, kterým je postavení rozboru jednotlivých aktivit muzea zejména na výročních zprávách. Tyto materiály byly pochopitelně zpracovávány tak, aby představily danou instituci před nadřízenými orgány v co nejlepším světle v souladu s tehdejšími požadavky. Toho si je samozřejmě autor vědom. I přes dohled nadřízených orgánů však zůstávala jednotlivým institucím určitá volnost, proto by bylo vhodné zjistit, jak realizace jednotlivých akcí, expozic, výstav vypadala, jak v nich bylo skutečně uplatňováno požadované ideologické vyznění, jakým způsobem byly akce vnímány veřejností. Samozřejmě získávání takovýchto informací není jednoduchým úkolem, znamenalo by to např. výzkumy formou orální historie apod.

Rigorózní práci Zdeňka Dudy hodnotím velmi vysoko, uvedené připomínky jsou spíše rázu rozšiřujících doporučení z hlediska dalších možných směrů výzkumu. Předloženou práci proto doporučuji k udělení titulu PhDr.

PhDr. Markéta Lhotová, Ph.D.

Katedra historie Fakulty pedagogické a přírodovědně-humanitní Technické univerzity v Liberci